

„K'o što otac hrani decu“

1. Korinćanima 4:15-16

14.02.2021.

Naime, da imate i deset hiljada učitelja u Hristu, ipak nemate mnogo očeva; ja sam vas, naime, u Isusu Hristu evanđeljem rodio. Molim vas dakle ugledajte se na mene.

Ratovi su uvek neviđene tragedije za sve sfere života i predstavljaju apsolutni užas za pojedince, porodice, za celo društvo i državu. Ali, ima situacija koje i u ratu znaju da budu tragi-komične.

Kad je u Hrvatskoj bio rat, od 1991-95., svi muškarci u Krajini, mlađi od 65 godina, morali su da idu na front, a kući su dolazili povremeno; (mada tokom većeg dela tog perioda nije bilo borbi). Kod kuće su stajale žene i stariji muškarci, koji su obavljali čak i sahrane kad neko umre.

Tako je u mom selu, Grabovcu, negde '93. ili '94. god. umro jedan stari čovek (naš komšija), Adam, koji nije bio rodom iz toga kraja, nego se tamo, kako se to kaže, priženio. Nastao je problem, ko će da ga sahrani. U selu je bilo malo muškaraca koji su mogli da održe govor; a popa nije bilo. U našem zaseoku bila su samo trojica muškaraca: moj otac i još dvojica. Ali, moj otac nije bio govornik, a druga dvojica su bila hronični alkoholičari; jedan se zvao Đuro, drugi Rade. Moj otac je dobio zadatak da iskopa raku i on je to obavio, a Đuro i Rade su bili zaduženi da se dogovore koji od njih će da održi govor, ali do zadnjeg časa nisu uspjeli. Ipak, kad je trebalo da počne sahrana, ispred je izišao Đuro. Popeo se na jednu humku zemlje i počeo:

„Dragi naš Adame. Ti si, Adame, došao ovamo k nama iz... Došao si iz... Ma došao si, brate iz...“ I pošto nije mogao da se seti otkud je Adam došao u Grabovac, sišao je sa humke, prišao Radetu i upitao ga (kao tiho, ali tako da su svi čuli): „Rade, odakle je Adam došao?“ Rade je mozgao, mozgao... pošto je i sam bio pijan, a onda se setio: „Pa, kako ne znaš, brate, iz Bosne!“ A i drugi su dobacivali: „Kako ne znate, pa iz Bosne!“ Onda se Đuro ponovo popeo na humku i glasno nastavio:

„Ti si, Adame, došao iz Bosne! I tu si bio s nama, a onda si, zbog duge i teške bolesti... zbog bolesti...“ Ali, pošto nije mogao da se seti od koje bolesti je Adam umro, ponovo je prišao Radetu i pitao: „Rade, od čega je, ono, Adam umro?“ Rade je ponovo malo mozgao, pa je rekao: „Pa, od srca, brate!“ A i drugi su dobacivali istu dijagnozu. Onda se Đuro ponovo vratio na svoj podijum i nastavio:

„Ti si, Adame, umro od srca!“

I tako je Đuro tokom cele sahrane pitao Radeta i sve prisutne, praktično sve što je hteo da kaže o pokojniku i vraćao se na govornicu da im to kaže.

Zašto vam pričam ovu tragikomediju? Zato što ona jako dobro ilustruje duhovnu tragikomediju – neobaveštenog vođstva crkve; vođe koji ne zna šta se dešava u crkvi, a on je vođa. Vođstvo crkve – kao što smo prošlog puta rekli – stoji ispred crkve i obavešteno je o svemu. Štaviše, ono je tu upravo zato da bi predstavljalo uzor svima. Ali, kakav uzor i čega uzor, videćemo iz ove propovedi.

Tokom istorije crkve, hrišćanske crkve i denominacije su svoja shvatanja vođstva crkve izgrađivale najviše na temelju izraza koji se nalaze u tzv. pastirskim poslanicama (1. i 2. Tim. i Titu) i još nekim biblijskim tekstovima, u kojima dominiraju izrazi kao što su: nadglednik (ili *episkop*), starešina (ili *prezviter*) i pastir. Zato, pojedine denominacije imaju tzv. episkopalno vođstvo, neke druge imaju tzv. crkveni prezbiterij. U nekim drugima, opet, glavnu reč vodi pastor (ili pastir), itd.

Međutim, tri najveće poslanice u Novom zavetu – 1. i 2. Korinćanima i Rimljanima – imaju drugačiji pristup i naglasak kad se radi vođstvu crkve. U njima se ove „glavne“ reči – koje su neke crkve prepoznale i pretvorile u ključnu terminologiju koja označava vođstvo crkve – skoro ni ne pominju. A te crkve su spadale među najveće prve crkve i teško bi bilo i zamisliti da nisu imale vođstvo.

Tako, na primer, u Poslanici Rimljanima skoro nigde se ni ne govori o vođstvu, jedino poslednja, 16. glava, je puna imena ljudi od kojih su skoro svi bili vođe u raznim crkvama i u raznim službama. Gotovo trećina njih bile su žene; i svi oni, uključujući i te žene, bili su istaknute vođe neke od tih privih crkava, mada se za nikoga od njih ne kaže da je bio episkop, starešina ili pastir. Umesto toga, kaže se da su bili saradnici, učitelji, apostoli (ne u smislu Dvanaestorice), itd.

Slična situacija je i sa crkvom u Korintu. U poslanicama Korinćanima se govori o vođstvu i vođama, i to dosta, ali iz jedne potpuno drugačije vizure. Pavle u njoj gleda na vođe kao na – uzore crkvi.

Značajan broj komentatora uočava kako se Pavle, zapravo, u svakom mestu u kome je osnivao crkvu i proveo izvesno vreme u njemu, ponašao drugačije, to jest, nastojao je da se uklopi i prilagodi kulturi i običajima koji su preovlađivali u tom konkretnom mestu. To je bilo naročito izraženo u Korintu koji je bio ogroman grad i duboko prožet grčko-rimskom kulturom i običajima. Zapravo, u 1. Korinćanima on to i sam izričito kaže:

(20) Judejima sam bio kao Judejin, da pridobijem Judeje. Onima pod Zakonom bio sam kao pod Zakonom – iako ja sâm nisam pod Zakonom – da pridobijem one pod Zakonom; (21) onima bez Zakona, bio sam kao da sam bez zakona – iako nisam bez Božjeg zakona, nego sam pod Kristovim zakonom – da pridobijem one bez Zakona. (22) Slabima sam bio slab da pridobijem slabe. Svima sam bio sve, da neke pošto-poto spasem. (23) A sve činim radi evanđelja da bih u njemu imao udela. (9:20-23)

U članku „Promenljivi stil Pavlovog vođstva...” autor tvrdi da „crkva ne može da sebi priušti taj luksuz da primenjuje zastareli (neupotrebljivi) stil vođstva.“ Zato „apostol Pavle služi kao izvrstan primer pragmatičnog vođe... koji se ne ustručava da svoj stil vođstva prilagodi situaciji, gde god ona od njega to zahteva.“¹

Što se tiče vremena provedenog u Korintu, komentatori tvrde da je Pavle svoju ulogu vođe crkve u Korintu koncipirao po uglednu na tadašnje odnose koji su vladali između nadređenih i podređenih. To su bili patrijarhalni odnosi, koji su najviše dolazili do izražaja u tadašnjoj grčko-rimskoj, patrijarhalnoj porodici u kojoj je otac, ili najstariji muški član porodice, bio

¹ S J Joubert, „Shifting styles of church leadership...” Str. 678.

tzv. *pater familias*. Taj *pater familias* je najčešće znao da se ponaša autokratski u odnosu prema članovima familije. Ali, videćemo na koji način je Pavle ispoljavao i iskoristio taj elemenat svog, da tako kažemo, duhovnog patrijarhalizma.

Tekst koji smo pročitali ističe upravo taj element Pavlove uloge vođe u Korintu. On kaže: „...*da imate i deset hiljada učitelja u Hristu, ipak nemate mnogo očeva; ja sam vas, naime, u Isusu Hristu evanđeljem rodio. Molim vas dakle ugledajte se na mene.*“

Pavle sebe naziva „ocem“, a Korinćane njegovom „decom“, jer želi da upravo pomoću te slike – koja je njima bila potpuno poznata iz njihovih vlastitih porodica – izvuče maksimalnu duhovnu poruku, zapravo, da im pomoću nje predstavi Hrista. Zato on ne preza da sebi pripiše „blago patrijarhalnu ulogu“, samo da bi imao materijala koji oni jako dobro razumeju i pomoću kojega će moći snažno da im istakne Hristov lik.

Međutim, pogledajmo malo pažljivije kako on to čini. On to ne čini – kako bismo odmah pomislili ako se suviše vežemo za pojam patrijarhalnog, autokratskog *pater familias*-a. On koristi tu sliku, ali je, zapravo, menja i prilagođava potrebama evanđelja.

Voda kao uzor

Dok su glave porodice, ti neprikosnoveni *pater familias*-i u grčko-rimskim porodicama često puta i krute autokrate, i svoju ulogu znaju da zloupotrebe i koriste kao platformu za isticanje svog vlastitog ega i za svoj vlastiti uticaj i promociju (jer „može im se“), Pavle prisvaja tu titulu, ali joj daje drugi smisao. On je *pater familias* koji je uvek tu za svoju porodicu, koji želi da je zaštiti i kojoj želi da bude uzor, i to uzor koji ne ukazuje na sebe, već – na Hrista. U 16. stihu on kaže: *Molim vas dakle ugledajte se na mene*. Zašto Pavle ističe svoju očinsku ulogu, svoj duhovni *pater familias*? Ne zbog sebe! Ne zato što je on veliki starešina (*presbiteros*), ili episkop (*episkopos*), tj. onaj koji sve nadgleda, jer mu to dopušta ili nalaže njegova pozicija, ili pastir koga sve ovce slušaju, već zato što on tom ulogom želi da ukaže na nekog drugoga, na onoga koji je stvarno naš pravi – nebeski Otac, nebeski *Pater familias*, koga mi možemo da vidimo samo kroz Hrista. Zato on i u 11. gl. 1. stihu ponavlja tu istu istinu: *Ugledajte se na mene kao što se i ja ugledam na Hrista*.

Pavlu nije stalo do pozicije, do izigravanja *patera familias*-a. Njemu je stalo do toga da Korinćani što lakše shvate i prihvate Hrista. A to će im olakšati tako što će njihov pogled privući na sebe, a na njemu oni će prepoznati Hrista. Time je on sebi zadao ogromni zadatak – da dostojno predstavi Hrista. Biti kao Hristos; nositi u sebi Hristov lik... to su veliki izazovi za svakog hrišćanina, naročito za vođe.

Zanimljivo je da čak i kod onih vodećih službi koje se u pastirskim poslanicama nazivaju starešina, nadglednik, đakon, pastir... nije navedeno mnogo onoga šta oni treba da rade, već je navedeno najviše onoga kakvi oni treba da budu. Uzmite samo dve liste osobina starešina iz 1. Timoteju 3. gl. i Poslanice Titu 1. gl. U Timoteju je nabrojano 14 a u Titu 18 osobina starešina, kakav on mora da bude. Nijedna lista ne

navodi šta on mora da radi. Jednino iz dve osobine zaključujemo šta je njegova uloga, tj. da treba „uči druge“, jer u jednoj listi piše da mora da bude „sposoban da pouči“, a na drugoj „da može ispravnim učenjem da bodri druge“, a čak su i ove dve formulisane kao osobine, a ne kao zadaci.

Prema tome, glavni zadatak vođe, sa bilo kojom službom ili funkcijom u crkvi jeste – da svojim životom, svojom službom, svojim stavljanjem na raspolaganje sebe... ukazuje na Hrista. Ne svojim isticanjem sebe, već svojim isticanjem Hrista. Pavle čak izričito osuđuje sklonost Korinćana da se vežu za pojedine vođe i da se oko toga svađaju i cepaju, tako što jedni govore: „*Ja sam Pavlov*“, drugi, „*A ja Apolosov*“, treći „*A ja Kifin*“, četvrti „*A ja Hristov*“ (1:10,12). U 3. glavi nastavlja ovu osudu, ali tako što određuje pravo mesto vođa zbog kojih se oni svađaju: „(5) *Ta šta je Apolos? Šta je Pavle? Sluge po kojima ste uzverovali...* (6) *Ja sam posadio, Apolos je zalio, ali je Bog dao da uzraste. (7) Tako niti je šta onaj ko sadi, ni onaj ko zaliva, nego Bog koji daje da raste.*“

Prisutan i obavešten

Iako uloga oca, kao *pater familias*-a, iz miljea grčko-rimske kulture, odaje sliku autokrate i pomalo despota, ipak, to nisu te osobine koje Pavle želi ovde da istakne. Glavna osobina koju on želi da istakne, kao što smo videli, jeste da je otac uzor. Ali, ne bismo trebali prevideti i neke osobine oca, koje ovde nisu izričito pomenute, ali se podrazumevaju, jer one jesu karakteristične za ulogu patrijarhalnog oca. Jedna od njih je svakako da je otac prisutan u svakom segmentu života familije i da je obavešten o svemu što se u familiji dešava. Zapravo, to je njegova osnovna uloga u familiji – da bude prisutan i obavešten. On vodi familiju tako što prima informacije, prosleđuje ih dalje, objašnjava ih, itd. A da bi to mogao, on mora stalno da bude prisutan. On nadgleda život familije i postupka prema stvarnim dešavanjima u njoj. On proverava da li je u domaćinstvu sve urađeno kako treba i šta još treba da se uradi.

Ove dve osobine *patera familie* – da je stalno prisutan i obavešten – su ključne osobine svakog vođe u bilo kojoj hrišćanskoj službi, bez obzira, bila ona onā „glavna“ služba u crkvi (mislim da je svaka služba u crkvi glavna u svojoj sferi) ili neka „sporedna“. Crkva napreduje kad su vođe tu, u njoj i sa njom u svim njenim dešavanjima i kad su vođe o svemu najviše obaveštene. I obrnuto: crkva propada ili stagnira kad vođe nisu na svojim mestima i kad se pojave samo kad treba „da nešto odrade“, kad „osećaju da treba da budu u crkvi“..., a inače, nisu ni sa čim u toku. Ovo ćemo najbolje ilustrovati sa nekoliko stvarnih situacija iz naše crkve.

U našoj crkvi je uvek bilo ljudi sa slabijim sluhom. To je postalo još veći problem od kad smo renovirali zgradu i dobili salu koja, iako je za mnoge stvari jako praktična, u jednoj stvari je jako loša – ima jako lošu akustiku, pa se više starijih ljudi često žali kako slabo čuju propoved (ili kako uopšte ne čuju). Jedan od glavnih tehničkih krivaca za to je i taj što je mikrofonski sistem dosta daleko od usta govornika, pa smo zbog toga na nekoliko sastanaka istakli i potrebu da govornik uvek drži mikrofonski sistem u ruci, blizu

usta, a ako je govornik neko ko nije iz naše crkve, da onda voditelj priđe, izvadi mikrofona, pruži ga govorniku i zamoli ga da ga stalno drži.

Međutim, nekoliko voditelja bogoslužjenja nisu bili prisutni na tim sastancima, niti su kasnije pročitali odluke sa tih sastanaka na kojima je to dogovoreno. Zbog toga su se više puta dešavale neugodne situacije da voditelj to ne uradi, pa stariji opet ne čuju, ili nastane neugodna situacija, kad neko daje mikrofona govorniku, a neko od vođa dobacuje: „Ma ne treba to!“ ili vraća mikrofona na stalak, itd. Ovakve situacije su za nekoga sitnice, ali za one koji ne čuju, nisu. Za njih je to izgubljeno vreme i izgubljeni blagoslov.

Šta je problem kod ovakvih „sitnica“? Problem je – vođa. Voditelj bogoslužjenja je jedan od vođa crkve koji crkvi nešto omogućuje ili uskraćuje. Omogućuje joj ako je u toku i ako je prisutan ili prisutna kad i gde treba, a uskraćuje kad nije u toku, što nije bio ili bila tu kad je trebalo da bude, pa je propustio „sitnicu“ koja je ukrala blagoslov desetini ljudi.

Zašto vođa mora uvek da bude prisutan i obavešten/a o svemu? Zbog crkve. Zbog njenog duhovnog rasta, zbog njenih blagoslova, njenog duhovnog oblikovanja i osposobljavanja za njenu kolektivnu ulogu u svetlu, ali i zbog duhovnog rasta svakog pojedinca u njoj. Crkva raste ili ne raste, najviše zbog ponašanja vođstva. Gospod je i dao vođstvo zbog crkve i njenog rasta, ne zbog pozicija i funkcija vođa.

Prema tome, tri najveće poslanice u Novom zavetu ističu potrebu, s jedne strane za *fleksibilnošću* vođstva u crkvi, a sa druge strane za vođstvom koje mora da bude *uzor ostalima*; uzor koji neće isticati sebe, već će ukazivati na Hrista.

Što se tiče fleksibilnosti, crkva ne bi trebalo da insistira na onim modelima vođstva koji u njenoj sredini ili u njeno vreme ne funkcionišu (mada su ranije, možda, funkcionisali). Jer, nije crkva tu radi vođstva, nego je vođstvo tu radi crkve; radi stalnog ukazivanja na Hrista i stalnog hranjenja crkve svežom hranom.

S druge strane, što se tiče potrebe da vođstvo ukazuje na Hrista, to pre svega zahteva da vođstvo bude sa crkvom. Da, npr. onaj ko radi sa decom, poznaje decu, njihove potrebe, ono što oni vole; da komunicira sa decom. Onaj ko vodi službe, da zna šta se dešava u crkvi; onaj ko vodi molitveni život, da zna molitvene potrebe crkve; onaj ko propoveda, da zna slabosti i jake strane i crkve i njenih članova; i tako možemo nabrojati sve službe koje u crkvi postoje.

Samo u tom slučaju neće se desiti da starešina ne zna odakle je Adam došao i kako treba da stoji mikrofona da desetero polu-glavih članova crkve ne odu kući gladni.

Vođstvo je blagoslov za crkvu. Ono joj ukazuje na Hrista!